HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

תא שמע א)אמר רבי זירא ב)אמר שמואל [א]מציאת אלמנה לעצמה אי אמרת בשלמא הניזונת תנן שפיר אלא אי אמרת ניזונת תנן ניהוו כבעל מה בעל מציאת אשה לבעלה הכא נמי מציאת אשה ליורשים לעולם אימא לך ניזונת תנן טעמא מאי אמור רבנן מציאת אשה לבעלה דלא תיהוי לה איבה הני תיהוי להו איבה אמר רבי יוסי בר חנינא [ב]כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה אלמנה עושה ליורשים חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו אמר רבי יהושע בן לוי [ג]כל מלאכות שהעבד עושה לרבו תלמיד עושה לרבו חוץ מהתרת (לו) מנעל אמר רבא [ד]לא אמרן אלא במקום שאין מכירין אותו אבל במקום שמכירין אותו לית לן בה אמר רב אשי [ה]ובמקום שאין מכירין אותו נמי לא אמרן אלא דלא מנח תפלין אבל מנח תפלין ל"ל בה אמר ר' חייא בר אבא אמר רבי יוחנן [ו]כל המונע תלמידו מלשמשו כאילו מונע ממנו חסד שנא' [1]למס מרעהו חסד ג)רב נחמן בר יצחק אומר [ז]אף פורק ממנו יראת שמים שנאמר [1]ויראת שדי יעזוב אמר רבי אלעזר [ח]אלמנה שתפסה מטלטלין במזונותיה מה שתפסה תפסה תניא נמי הכי אלמנה שתפסה מטלטלין במזונותיה מה שתפסה תפסה וכן כי אתא רב דימי אמר מעשה בכלתו של ר' שבתי שתפסה דסקיא מלאה מעות ולא היה כח ביד חכמים להוציא מידה אמר רבינא ולא אמרן אלא למזוני אבל לכתובה מפקינן מינה מתקיף לה מר בר רב אשי מ"ש לכתובה דממקרקעי ולא ממטלטלי מזונות נמי ממקרקעי ולא ממטלטלי [ט]אלא למזוני מאי דתפסה הכי נמי לכתובה אמר ליה רב יצחק בר נפתלי לרבינא הכי אמרינן משמיה דרבא כוותיך אמר ר' יוחנן משמיה דרבי יוסי בן זימרא [י]אלמנה ששהתה שתים ושלש שנים ולא תבעה מזונות איבדה מזונות ד)השתא שתים איבדה שלש מיבעיא לא קשיא [כ]כאן בעניה כאן בעשירה [ל]אי נמי כאן בפרוצה כאן בצנועה אמר רבא [מ]לא אמרן אלא למפרע אבל להבא יש לה בעי ר' יוחנן יתומים אומרים נתננו והיא אומרת לא נטלתי על מי להביא ראיה

נכסי

אי אמרת בשלמא הניזונת תנן. וסתם לן תנא כאנשי יהודה: **שפיר.** איכא לאוקמי להא דשמואל בשאינה ניזונת: **אלא אי אמרת ניזונת תנן.** וסתם לן כאנשי גליל וליכא אלמנה שאינה ניזונת אמאי מציאתה לעצמה: **ניהוו.** יורשים כבעל: **תיהוי להו איבה.** דעל כרחם זנים אותה אבל מעשה ידיה שתקנו לבעלה תחת מזונות ה) הוי ליורשים: **כל מלאכות.** השנויות בפרק אע"פ (לעיל נט:) טוחנת ואופה כו': **חוץ ממזיגת הכוס כו'.** שהן מלאכות המקרבות חיבה והרגל דבר כדאמרי' נמי בהא מסכתא (דף ד:) שאין נדה עושה אותן לבעלה: **חוץ מהתרת מנעל.** שהרואה אומר עבד כנעני הוא: **מנח תפילין לית לן בה.** שאין דרך עבדים להניח תפילין: **למס מרעהו חסד.** הממיס עצמו מרעהו ממיס ממנו חסדים. ואית דמפקא לה מדכתיב לעיל מיניה ותושיה נדחה ממני וסמיך ליה למס מרעהו חסד: **מה שתפסה תפסה.** ולא מפקינן מינה. ואע"ג דפסקינן הלכתא בפרק מציאת האשה (לעיל סט:) ממקרקעי ולא ממטלטלי הואיל ותפסה תפסה: **דסקיא.** שק של עור שקורין טשינ"א: **עשירה.** היכולת בידה להמתין הלכך אי נמי לא תבעה לאו מחילה היא עד שלש שנים אבל ענייה מדלא תבעתן מחלתן: **צנועה.** בושה לבא לב"ד הלכך בשתי שנים לאו מחילה היא: **אלא למפרע.** אותן שתי שנים שעברו איבדה: **נתננו.** דמי מזונות לשנה הבאה:

נכסי

תא שמע דאמר ר' זירא אמר שמואל אלמנה מציאתה לעצמה אי אמרת בשלמא הניזונת תנן שפיר. קאמר שמואל מציאתה לעצמה אפי' בשעה שהיא ניזונית הואיל והן יכולין לסלקה לא הוו כבעל אע"ג דמעשה ידיה שלהן אלא אי אמרת ניזונת תנן וכאנשי גליל אבל לאנשי יהודה מעשה ידיה לעצמה א"כ הא דקאמר שמואל אלמנה מציאתה לעצמה על כרחך לאנשי גליל הוא דאיצטריך ליה לאשמועינן דלאנשי יהודה לאשמועינן מעשה ידיה לעצמה וכ"ש מציאתה וכיון דלאנשי גליל קאמר אמאי מציאתה לעצמה והא לדידהו הוי דהא אינהו כבעל ולא סגי דלא יהבי לה ואומר רבינו תם דאלמנה דקאמר שמואל קאי אמתני' ולאו משום דבלאו הכי לא פשיט שפיר דהניזונת תנן כמו שהוכחתי דעל כרחך אליבא דאנשי יהודה קאמר שמואל ודוקא מציאתה אבל מעשה ידיה ליתומים אלא כי היכי דלא תקשי דשמואל אדשמואל דאיהו סבירא ליה כאנשי גליל לעיל (ד' נד.) ומה שפירש הקונטר' אי אמרת בשלמא הניזונת תנן שפיר דמוקמינן מילתא דשמואל בשאינה ניזונת קשה דאי בשאינה ניזונת פשיטא ועוד לימא מעשה ידיה לעצמה וכל שכן מציאתה דהויא כהעדפה שעל ידי הדחק כדאמרינן לעיל בריש מציאת האשה (דף סו. ושם) ועוד דכי היכי דאי תנן הניזונת מוקמינן למילתיה דשמואל בשאינה ניזונת כגון שנתנו לה היורשים כתובתה הכי נמי אי תנן ניזונת ואנשי גליל מצינו למימר דמילתיה דשמואל איירי באותה שתבעה כתובתה בב"ד או מכרה שאינה ניזונת שאותה מציאתה לעצמה אפי' לאנשי גליל. מ"ר: **אבל** מנח תפילין לית לן בה. אע"ג דבשלהי האשה שנתארמלה (לעיל כח:) תניא או שהניח תפילין בפני רבו לא יצא לחירות מ"מ אינו רגיל להניח כל שעה. מ"ר: **אלמנה** שתפסה מטלטלין במזונותי' מה שתפסה כו'. פי' הריב"ן דמיירי בתפסה לאחר מיתת הבעל וא"ת מאי שנא דלמזוני מהניא תפיסה טפי מכתובה וי"ל משום דמזוני לא טרפה ממשעבדי אבל כתובה טרפה ממשעבדי וא"ת אלא מעתה תועיל תפיסת הלוקח שלא באחריות ונמצאת שדה שאינה שלו לאחר מיתת המוכר והלוקח נמי באחריות ובא בעל חוב וטרפה עם השבח קשה שיועיל בו תפיסה בשלמא ממלוה ע"פ לא קשיא דאע"ג דלא טריף ממשעבדי לא מהני תפיסה משום דיכול לתבוע הלואתו מחיים אבל מלוקח קשה דלא טריף ממשעבדי גם לא היה יכול לתבוע מחיים ונראה לי דדוקא מזוני דלא גביא ממשעבדי והוי נמי תנאי ב"ד אלמוה רבנן טפי להועיל בה תפיסה והודה רבי וא"ת כמאן אי כרבי בלא תפיסה נמי דהא אמר בפרק נערה (לעיל נא.) אחד נכסים שיש להן אחריות ואחד נכסים שאין להן אחריות מוציאין למזון האשה והבנות ואי כר' שמעון בן אלעזר כי תפסה מאי הוי הא אמר נכסים שאין להם אחריות מוציאין לבנים מן הבנות ואומר רבי דלעולם כר"ש בן אלעזר ודווקא לבנים מן הבנות מוציאין אבל מן האשה לא והא דקא מותיב מר בר רב אשי מאי שנא לכתובה כו' ובעי למימר מאי דתפסה תפסה לאו משום דהכי סבירא ליה דהא אדרבי עקיבא לא פליג דאמר אין תפיסה מועלת לאחר מיתה אלא הכי קאמר מאי דתפסה תפסה כלומר ברייתא דקתני דמועיל תפיסה למזונות לאחר מיתה על כרחך כר' טרפון דמאי דתפסה תפסה ואם כן לרבי טרפון בכתובה נמי מאי דתפסה תפסה ור"ח והלכות גדולות פירשו דהכא איירי בתפיסה מחיים ודווקא למזוני מהניא אבל לכתובה לא משום דלא נתנה כתובה לגבות מחיים ופסק בהלכות גדולות כרבינא וקשה שהרי פסק בתשובת הגאונים בכולי הש"ס הלכתא כמר בר רב אשי בר ממיפך שבועה ואודיתא וגם הערוך ור"ח פסקו כמר בר רב אשי בר ממיפך שבועה וחיורי וכתב וסימנך כלו הפך לבן טהור הוא אף על פי שכתב הריב"ן שראה בתשובת הגאונים לית הלכתא כמר בר רב אשי אלא במיפך שבועה ואודיתא דומה הוא שה"ג עצמן תופסות כאותם שפסקו לית הלכתא כמר בר רב אשי במיפך שבועה ואודיתא וי"ל דמר בר רב אשי דקאמר הכא אינו אלא אתקפתא בעלמא ולאו דס"ל הכי ור"ח פסק כמר בר רב אשי והרבה הארכתי בו לעיל בריש הכותב (דף פד: ושם ו) מ"ר: **יתומים** אמרו נתננו. אומר רבי דמיירי במזונות שעברו דמוכח מילתא טפי משום דשתקה עד השתא דיתמי קושטא קאמרי אבל במזונות דלהבא ודאי על היתומין להביא ראיה דהא רבי יוחנן הוא דאמר בפ"ק דב"מ (דף יז. ושם) הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום ואפילו למאן דלית ליה דר' יוחנן הכא מודה דלא מהימני לומר פרעתי דאי מהימני מה הועילו חכמים בתקנתם שתקנו לה מזונות כל שעה יאמרו פרעתי מידי דהוה אכתובה במקום שאין כותבין דכ"ע מודו דלא מצי אמר פרעתי מהאי טעמא דפרישית. מ"ר:

נכסי

מסורת הש"ס

א) [נ"ל דאמר] ורי"ף ורא"ש ל"ג א"ר זירא, ב) [עי' תוס' גיטין לט. ד"ה הא מני ותוס' חולין נו. ד"ה מכלל], ג) שבת סג:, ד) [עי' תוס' יומא כג. ד"ה שתים ותוס' שבת ס: ד"ה השתא], ה) [לעיל מז:], ו) [ד"ה והוא וכו'],

◆

תורה אור השלם

1. לָמָס מֵרֵעֵהוּ חָסֶד וְיִרְאַת שַׁדַּי יַעֲזוֹב: איוב ו יד

◆

מוסף רש"י

מרעהו חסד. מונע חסד, ואע"ג דלא כתיב מונע ממילא משמע, שכל תיבה שראשה מ"ם משמשת נטילה היא כמו ויקח מידם, אבדו גוים מארצו (שבת סג:).

◆

תוספות רי"ד

היתומים הלכך אותן היורשין שיורשין כתובתה חייבים בקבורתה: א"ר זירא אמר שמואל מציאת אלמנה לעצמה פי' אע"פ שהיתומים זנין אותה דטעמא מאי אמרי רבנן מציאת האשה לבעלה משום איבה פי' ולא משום מזונות שתקנו מזונותיה תחת מע"י הכא תהוי לה איבה פי' מה חוששת האלמנה דמסתם בע"כ יזונו אותה בתנאי ב"ד: אריב"ח כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה אלמנה עושה ליורשי' חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פי"ו פי' שדברים אלו מביאים לידי חיבה והרגל דבר ומכאן מוכח שהאלמנה חייבת להניק את בנה כמו שעושה בחיי בעלה: אריב"ל כל מלאכות שהעבד עושה לרבו תלמיד עושה לרבו חוץ מהתרת לו מנעל והנעלת לו מנעל פי' שהרואה אומר עבד כנעני הוא: א"ר ל"א אלא במקום שאין מכירין אותו אבל במקום שמכירין אותו ל"ל בה: אמר רבי חייא בר אבא אמר ר' יוחנן כל המונע תלמידו מלשמשו כאילו מונע ממנו חסד שנאמר למס מרעהו חסד: אר"א אלמנה שתפשה מטלטלין למזונותיה מה שתפסה תפסה א"ר ול"א אלא למזוני אבל לכתובה מפקינן מתקיף לה מבר"א מ"ש לכתובה דממקרקעי ולא ממטלטלי מזוני נמי ממקרקעי ולא מטלטלי אלא מאי דתפסה תפסה א"ל ר"נ לרבינא הכי אמרי' משמי' דרבא כותיך פי' האי תפיסה מחיים הוא דאי לאחר מיתה עסקי' היכי אמר מבר"א דאפי' לכתובה מה דתפס תפס אטו ל"ל ה"ל כר"ע מחבירו ולעיל בהכותב איפליגי בהאי מילתא ר"ט ור"ע בתפיסה דלא"מ דלר"ט מהני ולר"ע לא

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פי"ח מהל' אישות הל' ח סמג עשין מח ולאוין פא טוש"ע אה"ע סי' לה סעיף ד:
ו ב מיי' שם הל' ז טוש"ע שם סעי' ג:
ז ג ד ה מיי' פ"ה מהל' ת"ת הל' ח טוש"ע י"ד סי' רמב סעיף יט:
ח ו ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף כ:
ט ח מיי' פי"ח מהל' אישות הל' י סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סימן צג סעיף כ וכג:
י ט מיי' שם הל' יא:
יא י כ מיי' פי"ח שם הל' כו טוש"ע שם סעיף יד:
יב ל טור אה"ע שם:
יג מ מיי' שם סמג שם טוש"ע שם:

◆

לעזי רש"י

טשינ"א [בישצ"א]. ארנק, נרתיק מעור.

◆

תוספות רי"ד (המשך)

מהני ואפי' לר"ט נמי לא מהני אלא כ"ז שלא נכנסו לרשות היורשין אבל משנכנסו לרשות היורשין תו לא מהני וקי"ל בכולה תלמודא הל' כמר בר"א וקי"ל הל' כר"ע מחבירו א"ו בתפיסה דמחיים איירינן ורבא דאמר לכתובתה לא מהני הוה סבר דר"ע אמר בין לאחר מיתה בין מחיים וההיא דאשכחינן לקמן בההיא איתתא דתפסה כסא דכספא לכתובתה וכו' דהדר בי' לבתר דשמעה מר"נ כדאמרי' לעיל בפ' הכותב א"ל קאקי חוורי דמשלחי גלימא דאינשי הכי אר"נ והוא שתפס מחיים. והשתא דתקינו דמטלטלי דיתמי משתעבדי לכתובה בין תפסה בין לא תפסה גובה בין לכתובה בין למזונות: אר"י משום ריב"ז אלמנה ששהתה ב' וג' שנים ולא תבעה מזונותיה אבדה מזונותיה פי' דאמרינן מחלתן ואם עכשיו תובעת מתחרטת היא וכיון שכבר מחלתן א"י להתחרט ומתמה ב' אבדה ג' מיבעי' ל"ק כאן בעני' כאן בעשירה כאן בצנועה כאן בפרוצה א"ר ל"א אלא למפרע אבל להבא י"ל פי' השנים שעברו מחלה ולא מכאן ואילך ועכשיו שתובעת י"ל מכאן ואילך: בעי ר"י יתומים